

**PROGRAM NAUCZANIA
JĘZYKA ANGIELSKIEGO
DLA I ETAPU EDUKACYJNEGO**

**SZKOŁA PODSTAWOWA,
KLASY 1 – 3**

**zgodny
z Podstawą programową**

**Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 14 lutego 2017 r.**

Ilona Studzińska
Arkadiusz Mędela
Magdalena Kondro
Ewa Piotrowska
Anna Sikorska

METRYCZKA PROGRAMU:

Przedmiot: Język angielski

Typ szkoły: Szkoła podstawowa

Etap edukacyjny: I (klasy I-III szkoły podstawowej)

Liczba godzin tygodniowo: 2 godziny lekcyjne z możliwością zwiększenia do 3 lekcji tygodniowo

Całkowita liczba godzin w cyklu kształcenia: 190 godzin lekcyjnych

INFORMACJE O AUTORACH:

Iłona Studzińska pracowała na Uniwersytecie Śląskim w katedrze Metodyki Nauczania Języków Obcych i w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Tychach jako nauczyciel metodyki i kierownik praktyk pedagogicznych. Jest także doświadczoną nauczycielką języka angielskiego, uczyła w szkole podstawowej, od 2007 r. uczy w gimnazjum.

Arkadiusz Mędel jest nauczycielem mianowanym języka angielskiego z długoletnim stażem, pracował w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. Obecnie prowadzi zajęcia dla różnych grup wiekowych w szkole językowej. Od 1999 roku współpracuje z wydawnictwem Macmillan, jest autorem lub współautorem wielu publikacji, m. in. „Zbioru zadań z języka angielskiego dla szkoły podstawowej”, „Matura Repetytorium z testami”, „Repetytorium Gimnazjalisty”, „L!VE Grammar”.

Magdalena Kondro jest nauczycielem języka angielskiego, trenerem metodycznym oraz autorką podręczników, materiałów metodycznych i dydaktycznych wydawnictwa Macmillan. Jest współautorką m.in. kursów „Bugs World”, „English Quest” i „Tiger”. Absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego, od ponad 18 lat uczy w różnych edukacyjnych placówkach prywatnych i państwowych – od szkoły podstawowej do uczelni wyższych. Przez 4 lata pełniła funkcję metodyka w szkole językowej. Prowadziła także zajęcia z metodyki nauczania języka angielskiego w zakresie edukacji wczesnoszkolnej na studiach zaocznych w Dolnośląskiej Szkole Wyższej. Od 2009 roku pracuje jako wykładowca w Studium Języków Obcych Politechniki Wrocławskiej. Prowadzi wiele szkoleń dla nauczycieli, m.in. dla organizacji IATEFL, od której otrzymała stypendium w postaci kursu dla nauczycieli na Uniwersytecie Edynburskim w 2013 roku.

Ewa Piotrowska jest redaktorem merytorycznym w wydawnictwie Macmillan, a także autorką licznych materiałów dydaktycznych, m.in. Książki nauczyciela do kursu „Angielski dla zerówek”, publikacji dotyczącej oceniania kształtującego, licznych testów itp. Ze światem dydaktyki językowej związana jest od 15 lat jako nauczycielka oraz lektorka języków angielskiego i hiszpańskiego, jak również metodyk w warszawskiej szkole językowej. Od kilku lat prowadzi szkolenia z zakresu metodyki nauczania języków obcych w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Anna Sikorska jest redaktorem merytorycznym podręczników i materiałów dodatkowych do nauki języka angielskiego dla najmłodszych uczniów z wieloletnim doświadczeniem, zajmowała się także badaniami rynku ELT w Polsce. Od 2016 pracuje jako redaktor merytoryczny w wydawnictwie Macmillan.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	4
II. OPIS PROGRAMU	5
A. Główne założenia programu	5
B. Koncepcja pedagogiczna leżąca u podstaw programu	5
C. Warunki realizacji założeń programowych i możliwość modyfikacji programu	6
1. Sala lekcyjna i jej wyposażenie	7
2. Materiały i pomoce dydaktyczne	8
D. Charakterystyka użytkowników programu	9
1. Nauczyciele	9
2. Uczniowie	10
3. Rodzice	13
III. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	14
A. Cele ogólne kształcenia i wychowania	14
B. Cele szczegółowe – język angielski	15
IV. TREŚCI NAUCZANIA – PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ	18
A. Sprawności językowe	18
1. Mówienie	18
2. Słuchanie	19
3. Czytanie	19
4. Pisanie	19
B. Zasób środków leksykalno-gramatycznych	19
1. Funkcje językowe i sytuacje komunikacyjne	19
2. Słownictwo	21
3. Gramatyka	21
V. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW PROGRAMOWYCH	23
A. Nauczanie sprawności językowych	23
1. Mówienie	23
2. Słuchanie	25
3. Czytanie	26
4. Pisanie	27
B. Nauczanie słownictwa	28
1. Ogólne techniki prezentacji słownictwa	28
2. Techniki utrwalania poznanego słownictwa	28
C. Nauczanie gramatyki	29
D. Kształcenie zintegrowane	29
E. Rozwijanie umiejętności samodzielnego uczenia się	30
F. Indywidualizacja nauczania	30
VI. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ	32
A. Założenia pedagogiczne	32
B. Kryteria oceniania	32

I. WSTĘP

Kształcenie w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia. (...) Najważniejszym celem kształcenia w szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego,
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego precyzyjnie określa zakres celów oraz treści kształcenia, czyli to, czego szkoła jest zobowiązana nauczyć ucznia o przeciętnych możliwościach i uzdolnieniach na każdym etapie edukacyjnym. Dokument sformułowany został **w języku osiągnięć**, tj. określa wiadomości, jakie uczeń o przeciętnych możliwościach powinien zdobyć, oraz umiejętności, jakie powinien rozwinąć, kończąc pewien etap kształcenia. Podstawa programowa podkreśla **ciągłość kształcenia**, zatem wymagania stawiane uczniom na kolejnych etapach edukacyjnych są spójne i charakteryzują się, w myśl zasady kumulatywności, rosnącym stopniem trudności i złożoności. Oznacza to, że na kolejnym etapie kształcenia uczeń pogłębia treści nauczania oraz umiejętności, jakie zdobył na poprzednim etapie. W konsekwencji na znaczeniu zyskały pierwsze lata nauki, bowiem to właśnie I etap kształcenia tworzy fundament wykształcenia.

Reforma systemu edukacji (Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 o zmianie ustawy o systemie oświaty) wprowadziła obowiązek szkolny dla dzieci **siedmioletnich**, zaś dzieci **sześcioletnie** od 2016/2017 roku są objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym. Rodzice mogą natomiast zapisać dziecko w szóstym roku życia do klasy I pod warunkiem, że w poprzednim roku korzystało ono z przygotowania przedszkolnego lub otrzymało pozytywną opinię z poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Zmiana ta oznacza, że dzieci będą rozpoczynały naukę w zerówce, gdzie zgodnie z podstawą wychowania przedszkolnego będą uczyły się elementów sztuki, przyrody, matematyki, poznawały litery, a także będą przygotowywały się do nauki języka obcego. Warto pamiętać, że od roku 2017/2018 wszystkie dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym będą przygotowywały się do posługiwania się językiem obcym, co w praktyce może oznaczać osobne zajęcia językowe lub wplatanie elementów języka obcego w różne zajęcia i sytuacje dnia codziennego, przede wszystkim w formie zabawy. Oznacza to, że dzieci rozpoczynające naukę w klasie I będą posiadały pewną wrażliwość językową, znały wybrane słowa i zwroty z piosenek, rymowanek czy historyjek poznanych w trakcie zajęć przedszkolnych.

Pierwszy etap kształcenia, czyli edukacja wczesnoszkolna, to przede wszystkim *wspomaganie całościowego rozwoju dziecka, łagodne wprowadzenie w świat wiedzy oraz wdrażanie do samorozwoju*, a także wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka (Podstawa programowa, I etap edukacyjny, Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017).

Główne założenie obowiązującego obecnie systemu oświaty charakteryzuje poniższy fragment podstawy programowej: *Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. (...) Edukacja na tym etapie jest ukierunkowana na zaspokojenie naturalnych potrzeb rozwojowych ucznia. (...) W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na II etapie edukacyjnym.*

II. OPIS PROGRAMU

A. Główne założenia programu

Niniejszy program nauczania języka angielskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej jest zgodny z zadaniami i celami edukacyjnymi szkoły, określonymi przez podstawę programową.

Nauczanie języka obcego (najczęściej angielskiego) w klasach 1-3 szkoły podstawowej w 2008 roku stało się obowiązkowe. Zakłada się bowiem, że język obcy powinien być obecny we wszystkich etapach edukacji dziecka jako narzędzie komunikacji, znakomicie pobudzające intelektualny rozwój, szczególnie rozumienie i wyrażanie abstrakcyjnych pojęć, np. relacji czasowo-przestrzennych, jak również uwarunkowujące na zjawisko odrębności kulturowej użytkowników języka, a przez to kształtujące postawy tolerancji i przyjaźni w stosunku do „inności” w szeroko pojmowanym sensie tego słowa.

Zwraca się również uwagę na fakt, że końcowy sukces w opanowaniu języka jest często wynikiem czasu nauczania, a więc im wcześniej dziecko rozpocznie edukację językową, tym większe jest prawdopodobieństwo zdobycia przez nie umiejętności w stopniu umożliwiającym funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Kolejnym czynnikiem sprzyjającym wprowadzeniu języka obcego w I etapie edukacyjnym jest doskonała możliwość **integracji** nauki języka z edukacją wczesnoszkolną, zarówno pod względem treści nauczania, jak i metod pracy, co w rezultacie pozwoli dziecku na zdobycie pełniejszego obrazu świata i wszechstronnych umiejętności.

Program, który Państwu proponujemy, ma za zadanie pomóc w doborze materiałów dydaktycznych i podręcznika oraz w zaplanowaniu zajęć w oparciu o rozkład materiału. Przybliży on cele kształcenia i wychowania, treści nauczania, a także metody i techniki nauczania różnych sprawności językowych, zgodnie z zasadą nauczania zintegrowanego. Znajdą w nim Państwo również założenia dotyczące osiągnięć uczniów w zakresie znajomości języka angielskiego pod koniec omawianego etapu nauki szkolnej oraz propozycje kryteriów i przykładowe sposoby oceniania postępów uczniów.

B. Koncepcja pedagogiczna leżąca u podstaw programu

Program, który macie Państwo przed sobą, oparto na założeniu, że uczeń znajduje się w centrum procesu nauczania, a podstawową rolą nauczyciela jest dobrać treści i metody nauczania tak, aby uwzględniały możliwości rozwoju dziecka oraz jego potrzeby i zainteresowania. Istotnym zadaniem nauczyciela jest stworzenie na lekcji atmosfery wzajemnej życzliwości, zaufania i współdziałania, sprzyjającej efektywnej pracy oraz pokonywaniu potencjalnych trudności i barier językowych. Koncepcja ta opisana jest także w Podstawie programowej (Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017), w której jest mowa o *podmiotowości ucznia w procesie budowania indywidualnej wiedzy* oraz o *ukierunkowaniu na zaspokojenie naturalnych potrzeb ucznia*.

Zakłada się, że edukacja wczesnoszkolna powinna dawać dziecku całościowy obraz świata oraz sprzyjać wszechstronnemu rozwojowi jego osobowości poprzez szeroko pojętą integrację

działalności dydaktycznej i wychowawczej szkoły. Na koncepcję integracji edukacji wczesnoszkolnej z nauczaniem języka angielskiego składają się następujące elementy:

- **integracja celów nauczania** – wspieranie wszechstronnego rozwoju uczniów w sferze intelektualnej, fizycznej i społeczno-emocjonalnej;
- **integracja treści nauczania** – omawianie tematów związanych z rzeczywistością bliską i zrozumiałą dziecku (np. ja, rodzina, klasa, moje zabawki, wakacje) oraz wybranych tematów wprowadzanych na pozostałych zajęciach kształcenia zintegrowanego, np. z zakresu edukacji matematycznej, przyrodniczej, plastycznej czy muzycznej (tzw. lekcje CLIL = *Content and Language Integrated Learning*);
- **integracja metod, technik i form pracy** – urozmaicenie zajęć poprzez śpiew, recytacje, inscenizacje, prace projektowe, prace plastyczne, ćwiczenia fizyczne, słuchanie, czytanie, wycieczki itp.;
- **integracja zespołu klasowego** – stworzenie atmosfery wspólnoty, której każdy uczeń jest integralną częścią, przy jednoczesnym indywidualnym podejściu do każdego ucznia i dostosowaniu materiału do jego możliwości;
- **integracja nauczania i uczenia się** – przygotowanie uczniów do samodzielności i niezależności poprzez wyposażenie ich w techniki i umiejętności samodzielnego, skutecznego uczenia się;
- **integracja środowiska szkolnego i rodzinnego** – zróżnicowanie i jednoczesne uatrakcyjnienie lekcji dzięki współpracy pomiędzy nauczycielami języka angielskiego a nauczycielami kształcenia zintegrowanego i innymi pracownikami szkoły (np. bibliotekarzem, pielęgniarką szkolną), jak również rodzicami i uczniami innych klas lub szkół.

C. Warunki realizacji założeń programowych i możliwość modyfikacji programu

Program może być realizowany zarówno przez wykwalifikowanych nauczycieli języka angielskiego, jak również przez nauczycieli nauczania początkowego posiadających kwalifikacje do uczenia języka angielskiego.

W klasach 1-3 szkoły podstawowej program przewiduje nauczanie języka obcego w wymiarze **190** godzin lekcyjnych w trzyletnim cyklu nauczania, czyli w przybliżeniu 63 godzin rocznie, co przy równomiernym podziale godzin przeliczyć można na dwie godziny lekcyjne tygodniowo. Rozkład treści nauczania na dwie jednostki lekcyjne w tygodniu zapewniają wszystkie podręczniki wydawnictwa Macmillan.

Wybierając którykolwiek z kursów, można również **wydłużyć** pracę z jednym poziomem serii, wykorzystując liczne materiały dodatkowe dołączone do książki nauczyciela i umieszczone na stronie internetowej oraz różnorodne pomoce dydaktyczne, w zależności od możliwości i potrzeb uczniów. Dzięki takiemu podejściu jeden poziom kursu może być realizowany podczas nawet 110 godzin lekcyjnych.

Nauczyciel dysponujący większą liczbą lekcji może rozszerzyć materiał w następujący sposób:

- zaproponować dzieciom większą liczbę prac plastycznych i projektowych;
- wykorzystywać dodatkowe piosenki i wierszyki;

- wykorzystywać materiały video (bajki, fragmenty filmów fabularnych, które dzieci znają w polskiej wersji językowej, filmiki dokumentalne dotyczące życia codziennego dzieci i tradycji w krajach anglojęzycznych);
- czytać z dziećmi uproszczone książeczki (tzw. *readers*);
- przygotować z dziećmi przedstawienia na koniec semestru lub roku, wraz z wykonaniem zaproszeń, dekoracji, strojów;
- wykorzystywać częściej zabawy ruchowe;
- wykorzystywać dodatkowe ćwiczenia utrwalające materiał (karty pracy, gry językowe);
- współpracować ze szkołami zagranicznymi (np. w ramach projektów e-twinning): zachęcać dzieci do pisania kartek z życzeniami, listów, przygotowywania prezentacji multimedialnych o sobie, swojej klasie, szkole, kraju, zwyczajach i tradycjach.

Zakładając, iż każde dziecko na omawianym etapie nauczania może i powinno osiągnąć sukces w nauce języka na miarę swoich indywidualnych możliwości, należy tak dobierać i modyfikować zakres nauczanego materiału, aby każdy uczeń miał możliwość przyswojenia sobie prezentowanych treści nauczania poprzez uczestnictwo w różnorodnych formach aktywności na lekcji. Takie założenie narzuca prowadzącemu zajęcia ciągłe i dokładne monitorowanie postępów i aktywności uczniów na lekcjach (patrz rozdział VI - „Ocena osiągnięć ucznia”). Zachęcamy do takiego dobrania zakresu nauczania treści językowych, aby tempo jego realizacji pozwalało uwzględnić różnorodne i atrakcyjne formy prowadzenia zajęć.

1. Sala lekcyjna i jej wyposażenie

Chociaż sposób prowadzenia zajęć oraz ich efektywność zależą w dużej mierze od kompetencji i osobowości nauczyciela, należy zwrócić uwagę na fakt, iż wyposażenie sali, w której odbywają się zajęcia, ma niebagatelne znaczenie dla uatrakcyjnienia i skuteczności procesu nauczania języka. Poniżej wyszczególnione zostały główne cechy pracowni, mogących w znacznym stopniu ułatwić prowadzenie lekcji.

Lekcje języka powinny odbywać się w sali, w której dzieci przebywają podczas pozostałych zajęć z nauczania początkowego, tak aby dostępnych było jak najwięcej dodatkowych pomocy: klocków, plansz, plakatów, gier, materiałów do prac plastycznych (kredki, nożyczki, klej), tablic do eksponowania wykonanych przez dzieci prac projektowych i plastycznych itp.

Sala powinna zapewniać nauczycielowi i uczniom przestrzeń niezbędną do przeprowadzenia ćwiczeń zabawowo-ruchowych. Istotnym elementem wyposażenia klasy jest także dywan, ewentualnie poduszki, na których dzieci mogą usiąść w kręgu. Układ stolików i krzeseł musi umożliwiać nauczycielowi podział klasy na grupy, swobodne przemieszczanie się dzieci w trakcie prowadzonych zajęć oraz umożliwić wykonywanie prac projektowych i plastycznych.

Sala lekcyjna powinna być wyposażona w tablicę szkolną, która służyć będzie nie tylko do pisania i rysowania, ale także do przyczepienia kart obrazkowych, wyrazowych czy plakatów.

Na każdej lekcji potrzebny będzie odtwarzacz płyt CD lub komputer z głośnikami. Jeśli szkoła dysponuje takim sprzętem – bardzo przydatny będzie odtwarzacz DVD, rzutnik lub/oraz tablica multimedialna.

2. Materiały i pomoce dydaktyczne

Za podstawowe materiały wykorzystywane przez nauczyciela i uczniów w trakcie prowadzonych zajęć uważamy:

- podręcznik,
- zeszyt ćwiczeń,
- zeszyt,
- płyty CD z nagraniami do materiału z podręcznika,
- książkę nauczyciela zawierającą szczegółowe wskazówki metodyczne odnośnie sposobu przeprowadzenia poszczególnych zajęć.

Do materiałów dodatkowych zaliczamy:

- karty obrazkowe do prezentowania i utrwalania słownictwa (*flashcards*),
- karty obrazkowe z ilustracjami z historyjek (*story cards*),
- karty wyrazowe (*word cards*),
- kolorowe plakaty, plansze, mapy i ilustracje,
- materiały do kopiowania – dodatkowe ćwiczenia dla uczniów pracujących szybciej, dla uczniów wymagających dodatkowych ćwiczeń, karty pracy utrwalające materiał z podręcznika itp.,
- płyty DVD oraz dodatkowe ćwiczenia do materiału filmowego,
- oprogramowanie na tablicę interaktywną (*Interactive Classroom*) do wybranego podręcznika,
- proste teksty stanowiące dodatkowy materiał przeznaczony do czytania przez uczniów na określonym poziomie nauczania (np. książeczki z serii *Macmillan Children's Readers*),
- słowniki obrazkowe (np. *Macmillan Children's Dictionary*).

Pomimo, że program nauczania języka angielskiego w klasach 1-3 może być realizowany przy użyciu podstawowych materiałów dydaktycznych, należy pamiętać, iż większy zasób pomocy audiowizualnych oraz rekwizytów uatrakcyjni proces nauczania, co – zwłaszcza w przypadku omawianej grupy wiekowej – owocuje lepszymi efektami kształcenia oraz podniesieniem stopnia motywacji dzieci.

Wydawnictwo Macmillan oferuje nauczycielom podręczniki dla klas I-III w pełni zgodne z nową podstawą programową, wprowadzoną Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., oraz wiele materiałów dodatkowych, ułatwiających i uatrakcyjnających nauczanie.

Wszystkie kursy wydawnictwa Macmillan realizują założenia metodyczne programu dla klas 1-3 szkoły podstawowej i są zgodne z wymaganiami określonymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Przeznaczone są zarówno dla dzieci, które wykazują się początkową znajomością języka angielskiego, zdobytą w wychowaniu przedszkolnym, jak i dla tych, które dopiero rozpoczynają jego naukę. Założeniem kursów wydawnictwa Macmillan jest rozwój umiejętności językowych i pewności w ich wykorzystywaniu w celu rozwijania kompetencji językowych na dalszych etapach edukacji językowej.

Układ i zakres materiału w tych kursach został starannie przemyślany i ułożony cyklicznie, aby zapewnić uczniom możliwość wykorzystania, powtarzania i poszerzania zasobów leksykalnych i gramatycznych języka w różnych kontekstach. Podręczniki skonstruowane są tak, aby brały pod uwagę całościowy rozwój dzieci (poznawczy, społeczny, emocjonalny, fizyczny, psychiczny) i odzwierciedlały stopniowy rozwój umiejętności językowych w trakcie trwania całego kursu.

U podstaw kursów wydawnictwa Macmillan leży przekonanie, że aktywność językowa dziecka musi być wielostronna, aby jak najpełniej wykorzystała potencjał umysłowy małego ucznia. Rysowanie, kolorowanki, wyklejanki, wycinanki, piosenki, rymowanki, ćwiczenia ruchowe i elementy dramy nie tylko uatrakcyjnają lekcje, lecz także wspomagają wszechstronny rozwój dziecka. Różnorodność ćwiczeń pozwala wykorzystać wszelkie rodzaje aktywności w procesie nauczania: słuchową, wzrokową, ruchową i dotykową. Praca z podręcznikami wydawnictwa Macmillan umożliwi nauczycielowi indywidualne podejście do każdego dziecka, a dzieciom pozwoli zdobywać wiedzę i umiejętności, jednocześnie bawiąc się i ciesząc z uczestniczenia w lekcjach języka angielskiego.

Podręczniki:

Bugs Team

Tiger

English Quest

Materiały pomocnicze:

Macmillan Children's Readers

Macmillan Factual Readers for Children

500 Activities for the Primary Classroom

Children Learning English (poradnik metodyczny)

Macmillan Children's Dictionary

Young Learners English Skills

Young Learners English Practice Tests

D. Charakterystyka użytkowników programu

1. Nauczyciele

Program przeznaczony jest dla nauczycieli języka angielskiego uczący w klasach I-III szkoły podstawowej, zarówno wykwalifikowanych nauczycieli języka, jak również nauczycieli nauczania początkowego posiadających lub uzupełniających kwalifikacje w zakresie wczesnego nauczania języka angielskiego.

2. Uczniowie

Podmiotem i centrum procesu uczenia są uczniowie. Wiedza na temat cech rozwojowych uczniów jest nauczycielowi niezbędna, ułatwi mu planowanie zajęć, dostosowanie metod i technik pracy do możliwości, potrzeb i zainteresowań dzieci.

Rozpoczęcie nauki w szkole to nowy etap w życiu dziecka. Ulega zmianie jego rola i zadania, zmienia się gruntownie jego codzienny tryb życia i rozkład zajęć, pojawiają się nowe obowiązki i konieczność dostosowania się do regulaminu szkoły. Następuje stopniowe przejście od podstawowej działalności w życiu dziecka, którą była zabawa, do pracy szkolnej. Wejście w rolę ucznia oznacza zwiększone wymagania i oczekiwania ze strony rodziców i nauczycieli. Dzieci rozpoczynające naukę w szkole podstawowej zazwyczaj nastawione są bardzo pozytywnie do nowych wyzwań, mimo że ich realizacja nie zawsze przychodzi łatwo. Zadaniem nauczyciela w I etapie edukacyjnym jest jak najdłuższe podtrzymywanie tego nastawienia oraz zapobieganie – poprzez odpowiednie dobranie treści i metod pracy – powstawaniu niepowodzeń i frustracji szkolnych.

Dzieci w młodszym wieku szkolnym różnią się między sobą znacznie pod względem zarówno rozwoju intelektualnego i fizycznego, jak również dojrzałości emocjonalnej i społecznej. Istotnym zadaniem nauczyciela będzie te różnice rozpoznać, a następnie tak organizować proces nauczania, aby każde dziecko mogło rozwijać się w tempie i stopniu określonym przez jego indywidualne możliwości. Mimo tych różnic można wyodrębnić pewne cechy wspólne dla danego wieku dziecka.

Nauczyciel rozpoczynający pracę z klasą I będzie miał w grupie dzieci 7-letnie, ale mogą znaleźć się tam również dzieci 6-letnie (zob. Wstęp). Poniżej charakteryzujemy krótko uczniów w wieku 6-9 lat.

Dzieci 6-letnie

Jak wspomniano we Wstępie, rodzice mogą podjąć decyzję o zapisaniu dziecka sześciolatniego do klasy I, stąd w klasie może znaleźć się kilkoro dzieci w szóstym roku życia. Warto, by nauczyciel rozpoczynający pracę z klasą mieszaną wiekowo był świadomy różnic rozwojowych między dziećmi 6- i 7-letnimi.

Dzieci sześciolatnie są ruchliwe i sprawne, angażują się aktywnie (intelektualnie i fizycznie) w wykonywanie zadań. Ich słaba umiejętność koncentracji i zmienność emocjonalna sprawia jednak, że często są zbyt znudzone lub zmęczone wykonywaniem danego zadania, aby je dokończyć.

Zadaniem nauczyciela jest więc zapewnienie dzieciom różnorodnych bodźców, wielu krótkich zadań, które wykorzystają aktywność i pęd do działania sześciolatnich uczniów, a jednocześnie nie staną się źródłem znudzenia, co mogłoby wywołać u dzieci agresję i zniechęcenie do dalszej nauki. Podstawową formą działalności uczniów sześciolatnich jest zabawa, co dla nauczyciela oznacza takie prowadzenie zajęć, aby dziecko zdobywało wiedzę i pożądane umiejętności bawiąc się – zadania muszą być atrakcyjne i przyjemne, tak aby zachęcały dzieci do aktywnego w nich udziału. Dla dzieci w tym wieku ważnym czynnikiem motywującym jest także osoba nauczyciela, który powinien być wzorem i inspiracją do działania.

Sześciolatki posiadają już pewną podstawową wiedzę szkolną – m.in. rozpoznają litery i cyfry, nie wszystkie potrafią czytać, ale interesują się czytaniem i pisaniem. Potrzebują dużo wsparcia i poprowadzenia ‘za rączkę’ przez pierwsze kroki w szkole. Przy odpowiednim podejściu nauczyciela sześciolatki szybko rozwijają się intelektualnie oraz psychomotorycznie.

Sześciolatki szybko uczą się klasyfikować i porównywać elementy danego zbioru (np. słownictwa z danego zakresu tematycznego), potrafią wiernie odtworzyć zasłyszane wzorce, a także zareagować – werbalnie i niewerbalnie – na polecenia nauczyciela.

Dzieci w tym wieku mają także dobrze rozwiniętą pamięć mechaniczną, ich proces pamięciowy polega na zapamiętywaniu treści bez jej rozumienia. W nauczaniu języka angielskiego nauczyciel może wykorzystać tę umiejętność – dzieci szybko zapamiętają całe wyrażenia, zwrotki rymowanek i piosenek, nawet jeśli nie rozumieją znaczenia wszystkich słów.

Ważne jest także, aby pamiętać, że sześciolatek nie umie myśleć na poziomie abstrakcji; ich myślenie ma charakter konkretny, wymaga manipulacji przedmiotami lub wyobrażeniami konkretnych przedmiotów, stąd w nauczaniu języka angielskiego ważna jest duża ilość materiałów pomocniczych, takich jak karty obrazkowe, karty do historyjek, pacynki, plakaty itp.

Dzieci 7-letnie

Podczas gdy przeciętny sześciolatek jest zazwyczaj energiczny i żądny przygód, choć nierzadko przy tym agresywny i zuchwały, siedmiolatek staje się spokojniejszy i bardziej wrażliwy. Rośnie jego potrzeba miłości i aprobaty; dziecko boi się odrzucenia, może pojawić się lęk przed porażką lub przed brakiem akceptacji ze strony nowego środowiska. Dlatego niezwykle ważnym zadaniem szkoły, czyli przede wszystkim nauczycieli, jest okazanie dzieciom wsparcia, zainteresowania i akceptacji, tak aby mogły w szkole czuć się bezpieczne i kochane.

Intelektualnie zaś, pod wpływem działań pedagogicznych, siedmiolatki szybko się rozwijają. Rośnie ich zdolność zapamiętywania (kształtuje się pamięć i uwaga dowolna), rozwija się analiza i synteza wzrokowa, słuchowa oraz kinestetyczno-ruchowa, umożliwiającą opanowanie nauki pisania i czytania.

U siedmiolatek rozwija się widzenie percepcyjne, w tym zdolność kategoryzowania i asocjacji; dzieci w coraz większym stopniu potrafią wyodrębniać, klasyfikować i porównywać różne elementy. Siedmiolatki są zdolne do celowej i świadomej obserwacji, ale nadal przez dość krótki okres, a ich myślenie ma w dalszym ciągu charakter konkretny, dzieci siedmioletnie nie potrafią jeszcze myśleć abstrakcyjnie. Ich motywacja do nauki nadal zależy w dużej mierze od osoby nauczyciela, rodziców, jak również od sytuacji w klasie czy stopnia atrakcyjności danego zadania. Siedmiolatkom bardziej zależy na opinii nauczyciela niż rówieśników – lubią ich towarzystwo i wspólne działanie, lecz w istocie zainteresowane są przede wszystkim sobą. Nie potrafią jednak jeszcze krytycznie ocenić swoich zdolności i umiejętności, nadal potrzebują wsparcia ze strony nauczyciela i rodziców, a podstawową formą ich działalności jest nadal zabawa.

Dzieci 8-letnie

Po trudnym, początkowym okresie adaptacji do szkolnego świata dzieci nabierają szkolnych nawyków, akceptują szkołę, nauczycieli i kolegów, przyzwyczajone są do pracy szkolnej i wymagań stawianych przez nauczycieli. Ośmiolatki są pozytywnie nastawione do obowiązków ucznia, z energią i wielkim entuzjazmem angażują się w wykonanie zadań szkolnych. Są bardziej stabilne emocjonalnie, nie zniechęcają ich chwilowe porażki. Ośmiolatki są aktywne, ekspansywne i szybkie, lubią mieć kontakt z szerszym otoczeniem, są żądne nowych doświadczeń, spraw i znajomości. Są jednak bardzo wrażliwe na wszystko, co dotyczy ich samych, potrzebują akceptacji, w dalszym ciągu centralną pozycję zajmuje nauczyciel. W większym stopniu liczą się z opinią grupy, są zdolne do wykonywania zadań w parach i grupach.

Większość dzieci ośmioletnich potrafi już czytać, pisać i liczyć, wydłuża się ich czas koncentracji na zadaniu, myślenie zaś, choć ciągle konkretne, zaczyna nabierać charakteru słowno-logicznego. Ośmiolatki nadal postrzegają otaczający je świat całościowo, jednak są zdolne do podstawowej analizy jego elementów i wyciągania wniosków, rozumiejąc relacje przyczynowo-skutkowe. Dysponują dobrze rozwiniętą pamięcią mechaniczną, doskonałą pamięć i uwagę dowolną. Ich motywacja, nadal w przeważającej części zewnętrzna, zaczyna kierować się na zaspokojenie własnej ciekawości i samorealizacji. Wśród ośmiolatków pojawiają się preferencje zarówno w zakresie tematyki zajęć, jak i sposobu ich realizacji; bawią się ciągle z przyjemnością, ale doceniają również zalety poważnej pracy szkolnej. Zabawa nabiera charakteru gry ze ściśle określonymi regułami.

Dzieci 9-letnie

Najstarsi z najmłodszych uczniów są już przyzwyczajeni do pracy i wymagań szkolnych, większość dzieci ma wykształcone podstawowe nawyki i techniki uczenia się oraz potrafi organizować sobie czas pracy, przez co stają się bardziej samodzielne i niezależne. Nauczyciel przestaje być centralnym wzorem do naśladowania. U dziewięciolatków narasta potrzeba przebywania z grupą rówieśników i współdziałania, przez co mogą być krytyczni w stosunku do działań i decyzji nauczyciela.

Dziewięciolatki obserwują siebie na tle grupy, potrafią ocenić własne umiejętności i postępy, dlatego też, ze względu na znaczną ilość umiejętności i wiedzy do opanowania, mogą pojawić się u nich pierwsze oznaki niepowodzeń szkolnych.

U dziecka w tym wieku zaznaczają się wyraźne zmiany w sferze intelektualnej i w osobowości. Dzięki kontaktom z różnymi dziedzinami wiedzy i słowem pisanym dzieci rozwijają myślenie i sprawność posługiwania się językiem ojczystym (i obcym), potrafią swobodnie dokonywać operacji logicznych na podstawie rzeczywistego lub wyobrazonego manipulowania przedmiotami. Ich motywacja staje się coraz bardziej wewnętrzna, rozwija się pojemność i trwałość pamięci dowolnej; zaczyna się też rozwijać pamięć logiczna.

Dziewięciolatki nadal lubią się bawić, cieszą ich różnego rodzaju gry i zabawy, które w dalszym ciągu stanowią istotną rolę w procesie uczenia się.

3. Rodzice

Choć niniejszy program nauczania przeznaczony jest przede wszystkim dla nauczycieli, warto jednak wspomnieć o wielkiej roli rodziców w procesie nauczania. Zainteresowanie rodziców nauką, ich wsparcie i pomoc, a szczególnie pochwały i zachęty, stanowią ogromną motywację dla dziecka do dalszej pracy i podejmowania wysiłku.

Zachęcamy do nawiązania regularnego kontaktu z rodzicami lub opiekunami uczniów. Rodzice stanowią bezcenne źródło informacji o uczniu, jego predyspozycjach, zainteresowaniach, silnych i słabych stronach, przyczynach ewentualnych trudności w nauce, sytuacji rodzinnej, problemach zdrowotnych itp. Z kolei nauczyciel powinien na bieżąco przekazywać rodzicom informacje na temat ucznia, informować o jego osiągnięciach, staraniach, zaangażowaniu, funkcjonowaniu na lekcjach. Do komunikacji z rodzicami można wykorzystać dziennik elektroniczny, dzienniczek lub zeszyt ucznia, pocztę elektroniczną lub zebrania z rodzicami cyklicznie organizowane przez szkołę.

Warto też informować rodziców, jaki materiał z podręcznika dzieci zrealizowały oraz jak można go utrwalić w domu, wartościowo spędzając czas i dobrze się razem bawiąc. Liczne pomysły na wspólną zabawę z językiem angielskim w domu znajdują się w poradnikach dla rodziców, dołączanych do wielu kursów, m. in. *Tiger, English Quest, Bugs World (Zeszyty współpracy z rodzicami*, dostępne na stronie www.macmillan.pl).

III. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

A. Cele ogólne kształcenia i wychowania

Edukacja wczesnoszkolna to okres **przejściowy** pomiędzy zabawą w przedszkolu a wejściem dziecka w świat nauki szkolnej. Niezmiernie ważne jest, aby dziecko możliwie łagodnie i bezstresowo rozpoczęło szkolną edukację. Istotnym elementem jest również dbałość o **wszechstronny** rozwój dziecka, które w wieku 6-9 lat kształtuje swoje nastawienie do otaczającego świata, ludzi i do samego siebie. Dzieci w tym wieku charakteryzuje duża ciekawość i otwartość na to, co je otacza. Szybko rozwijają się fizycznie, intelektualnie i emocjonalnie. Należy przy tym pamiętać, że każde dziecko rozwija się inaczej, ma inne możliwości, i zadaniem szkoły, czyli przede wszystkim nauczycieli, jest **indywidualne** podejście do każdego ucznia, tak aby pomóc mu osiągnąć optymalny dla niego postęp oraz poczucie satysfakcji. Nauczyciel powinien także wierzyć, że każde dziecko jest uzdolnione i jego zadaniem jest odkryć te uzdolnienia i je rozwijać. Nauczyciel powinien organizować zajęcia (w tym również zajęcia dodatkowe, pozalekcyjne) w taki sposób, aby zoptymalizować szanse edukacyjne zarówno uczniów zdolnych, jak i uczniów mających trudności w nauce.

Zgodnie z założeniami podstawy programowej z 2017 roku *celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. (...) Edukacja na tym etapie jest ukierunkowana na zaspokojenie naturalnych potrzeb rozwojowych ucznia. Szkoła respektuje podmiotowość ucznia w procesie budowania indywidualnej wiedzy oraz przechodzenia z wieku dziecięcego do okresu dorastania. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na II etapie edukacyjnym.*

Podstawa programowa wśród **celów edukacji wczesnoszkolnej** wymienia m. in. następujące zadania szkoły:

- *wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń (...), stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym;*
- *zapewnienie prawidłowej organizacji zabawy, nauki i odpoczynku dla uzyskania ciągłości procesów adaptacyjnych w odniesieniu do wszystkich dzieci, w tym rozwijających się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony;*
- *wspieranie aktywności dziecka, kształtującej umiejętność korzystania z rozwijających się umysłowych procesów poznawczych, niezbędnych do tworzenia własnych wzorów zabawy, nauki i odpoczynku,*
- *wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie kompetencji samodzielnego uczenia się;*
- *poszanowanie godności uczniów, ich naturalnego indywidualnego tempa rozwoju, wspieranie indywidualności, oryginalności, wzmacnianie poczucia wartości, zaspokajanie potrzeby poczucia sensu aktywności własnej i współdziałania w grupie,*
- *zapewnienie dostępu do wartościowych, w kontekście rozwoju ucznia, źródeł informacji i nowoczesnych technologii,*
- *organizowanie zajęć dostosowanych do intelektualnych potrzeb i oczekiwań rozwojowych dzieci,*

- *umożliwienie nabywania doświadczeń poprzez zabawę, wykonywanie eksperymentów naukowych, eksplorację, przeprowadzanie badań, rozwiązywanie problemów,*
- *wspieranie aktywności dzieci, rozwijających nawyki i zachowania takie jak: bezpieczeństwo własne i grupy, sprawność fizyczna, zaradność, samodzielność, odpowiedzialność i poczucie obowiązku,*
- *wspieranie rozumienia doświadczeń, które wynikają ze stopniowego przejścia z dzieciństwa w wiek dorostania,*
- *umożliwienie poznania wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, społeczność szkolna, społeczność lokalna i regionalna, naród, oraz rozwijanie zachowań wynikających z tych wartości,*
- *wspieranie poznawania kultury narodowej, odbiór sztuki i potrzebę jej współtworzenia,*
- *wspieranie dostrzegania środowiska przyrodniczego i jego eksplorację,*
- *umożliwienie poznawania kultur innych narodów, w tym krajów Unii Europejskiej, zjawisk przyrodniczych, sztuki, a także zabaw i zwyczajów dzieci innych narodowości.*

Ponadto, podstawa programowa podkreśla znaczenie ciągłości kształcenia – dziecko rozpoczynające naukę w szkole powinno pogłębiać wiedzę i doskonalić umiejętności, które opanowało w przedszkolu. Dlatego ważne jest, aby nauczyciele uczący w klasie I znali podstawę programową wychowania przedszkolnego i umiejętnie wykorzystali wiedzę i umiejętności dzieci zdobyte w przedszkolu, zwłaszcza, że od roku szkolnego 2016/17 wszystkie dzieci 5- i 6-letnie objęte wychowaniem przedszkolnym realizują obszar określony w podstawie programowej jako *Przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym*, zaś od roku 2017/18 wszystkie dzieci uczęszczające do przedszkola będą uczyły się języka obcego.

Istotne jest też, aby umożliwić dzieciom łagodne przejście z przedszkola do szkoły, dbając o ich adaptację do warunków szkolnych, w tym o poczucie bezpieczeństwa.

B. Cele szczegółowe – język angielski

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w formie **kształcenia zintegrowanego**, zatem nadrzędne cele nauczania języka angielskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej muszą być spójne z ogólnymi celami edukacji wczesnoszkolnej w I etapie edukacyjnym. Treści nauczania języka angielskiego powinny być skorelowane z wymaganiami z zakresu innych obszarów edukacyjnych: edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej i muzycznej, a także wychowania fizycznego.

W trakcie nauki języka uczniowie powinni wykorzystywać i rozwijać posiadane zdolności werbalne, muzyczno-ruchowe, manualne. Powinni także uczyć się współdziałania w grupie rówieśników, a także poznawać siebie i budować poczucie własnej wartości. Zajęcia z języka angielskiego powinny budować wśród dzieci postawę otwartości i tolerancji wobec innych kultur i narodowości, a także kształtować postawy takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość i kultura osobista.

W zakresie sprawności językowych nadrzędnym zadaniem edukacji w klasach I-III jest **rozwijanie sprawności mówienia, rozumienia ze słuchu i reagowania na usłyszone wypowiedzi**, czemu służy odtwarzanie wyrazów i zwrotów, recytowanie wierszyków, śpiewanie piosenek, słuchanie historyjek itp.

Czytanie i pisanie w języku angielskim wprowadzane są nieco później i stopniowo, tak aby umożliwić dzieciom najpierw zapoznanie się z brzmieniem języka, wymową poszczególnych słów i intonacją. Ważne jest także, by uczniowie poznali najpierw alfabet i opanowali pisownię wielkich i małych liter na lekcjach języka ojczystego (I semestr klasy I), zanim zaczną przepisywać i pisać samodzielnie proste wyrazy, a potem zwroty i zdania w języku angielskim. Podobnie jak na lekcjach języka polskiego, naukę pisania w języku angielskim dzieci zaczynają od przepisywania po śladzie prostych wyrazów, które poznały wcześniej w formie mówionej.

Skoncentrowanie się na języku mówionym z wykorzystaniem rozmaitych gier, zabaw, wierszyków i piosenek jest szczególnie ważne w pierwszym roku nauki języka angielskiego, kiedy to należy zapewnić dzieciom łagodne przejście od zajęć przedszkolnych do nauki w szkolnej ławce.

Zadaniem nauczyciela języka angielskiego w klasie I, poza dbałością o wszechstronny rozwój psychoruchowy dziecka i kształtowanie w nim właściwych postaw, jest wspomaganie dzieci w porozumiewaniu się z osobami, które mówią innym językiem. W klasie II i III dzieci doskonalą zdobyte umiejętności i pogłębiają swoją wiedzę. Ze względu na prawidłowości rozwoju umysłowego dzieci, treści nauczania powinny narastać i rozszerzać się w układzie spiralnym, co oznacza, że wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia w klasie I będą powtarzane, pogłębiane i rozszerzane w klasie II i III.

Cel szczegółowe wymagane od ucznia kończącego klasę III, czyli na koniec I etapu kształcenia, zostały precyzyjnie określone w Podstawie programowej w formie **efektów kształcenia**:

1. *Uczeń **posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych** dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie wymienionych tematów.*
2. *Uczeń **rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne**, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka:*
 - 1) *reaguje na polecenia;*
 - 2) *rozumie sens krótkich wypowiedzi, opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, szczególnie gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami, dodatkowymi dźwiękami;*
 - 3) *znajduje w wypowiedzi określone informacje.*
3. *Uczeń **rozumie wyrazy oraz jedno- lub kilkuzdaniowe, bardzo proste wypowiedzi pisemne** (np. historyjki obrazkowe z tekstem, opowiadania):*
 - 1) *rozumie ogólny sens tekstu, szczególnie gdy jest wspierany obrazem lub dźwiękiem;*
 - 2) *znajduje w wypowiedzi określone informacje.*
4. ***W zakresie wypowiedzi ustnych uczeń:***
 - 1) *powtarza wyrazy i proste zdania;*
 - 2) *tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, np. nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, nazywa czynności;*

3) recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie
np. w realizacji małych form teatralnych;

4) używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy.

5. **W zakresie wypowiedzi pisemnych uczniów:**

1) przepisuje wyrazy i proste zdania;

2) pisze pojedyncze wyrazy i zwroty;

3) pisze bardzo proste i krótkie zdania według wzoru i samodzielnie.

6. **W zakresie reagowania uczniów:**

1) reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia;

2) przedstawia siebie i inne osoby – mówi np. jak się nazywa, ile ma lat, skąd pochodzi, co potrafi robić;

3) zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;

4) stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza);

5) wyraża swoje upodobania.

7. **W zakresie przetwarzania tekstu** uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym

np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych.

8. **Uczeń:**

1) **wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka;**

2) **posiada podstawowe informacje o krajach, w których ludzie posługują się danym językiem obcym.**

9. **Uczeń potrafi określić, czego się nauczył, i wie, w jaki sposób może samodzielnie pracować nad językiem** (np. przez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym, korzystanie ze słowników obrazkowych i gier edukacyjnych).

10. **Uczeń współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.**

11. **Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym** (np. ze słowników obrazkowych, książeczek), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

IV. TREŚCI NAUCZANIA – PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Wytyczne zawarte w przedstawionym Państwu programie nauczania zakładają, iż głównym celem nauki języka angielskiego w pierwszym okresie szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do rozumienia i formułowania (najpierw powtarzania, potem także tworzenia) prostych wypowiedzi w języku angielskim oraz rozbudzenie w nich wrażliwości językowej, tak aby umożliwić im kontynuowanie nauki języka angielskiego w następnych klasach.

Z takiego podejścia wynika kilka niezbędnych warunków określających charakter prowadzenia zajęć oraz stawianych celów nauczania. Przede wszystkim należy mieć na uwadze możliwości i cechy rozwojowe omawianej grupy wiekowej. Ze względu na fakt, że decydującym i możliwym do zrealizowania celem edukacyjnym w tym etapie nauczania jest stopniowe rozwijanie umiejętności komunikacji, zakładamy, że zajęcia będą prowadzone w sposób odzwierciedlający podejście **komunikacyjne**, z uwzględnieniem technik charakterystycznych dla metody **audiolingwalnej** (ćwiczenia typu *drill*) oraz metody reagowania ciałem (***Total Physical Response***), co prowadzi do zdominowania procesu nauczania przez rozwijanie sprawności mówienia oraz słuchania. Sprawności czytania oraz pisania są traktowane, przynajmniej na początku omawianego okresu nauki, w sposób drugorzędny (wtórny) w stosunku do wspomnianych wcześniej sprawności.

A. Sprawności językowe

Program kładzie nacisk na rozwijanie wszystkich sprawności językowych, ze szczególną uwagą skierowaną na sprawności mówienia i słuchania, zwłaszcza w początkowym etapie nauki języka. Poniżej przedstawiamy umiejętności, które uczniowie powinni opanować w omawianym okresie nauczania, na koniec I etapu edukacyjnego.

1. Mówienie (reagowanie na wypowiedzi, tworzenie wypowiedzi i przetwarzanie)

Uczeń:

- reaguje werbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- reaguje niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- powtarza wyrazy i proste zdania;
- nazywa obiekty z otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych i opisuje je;
- nazywa czynności;
- używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy;
- tworzy proste i krótkie wypowiedzi na podstawie wzoru, np. nazywa osoby, zwierzęta, obiekty z otoczenia, czynności;
- zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- przedstawia siebie i inne osoby, przekazuje podstawowe informacje o sobie;
- reaguje w podstawowych sytuacjach życia codziennego, stosując odpowiednie zwroty;

- wyraża swoje upodobania;
- recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki;
- bierze udział w odgrywaniu dialogów i scenek;
- bierze udział w miniprzedstawieniach teatralnych.

2. Słuchanie

Uczeń:

- reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu;
- rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać;
- rozumie ogólny sens krótkich opowiadań, wypowiedzi, bajek i historyjek, zwłaszcza wspieranych za pomocą obrazów, rekwizytów bądź gestów;
- rozumie ogólny sens prostych piosenek i wierszyków, zwłaszcza wspieranych za pomocą obrazów, rekwizytów bądź gestów;
- wyszukuje konkretne, proste informacje w usłyszanym tekście.

3. Czytanie

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
- rozumie ogólny sens prostych tekstów;
- potrafi znaleźć konkretną informację w tekście;
- potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych.

4. Pisanie

Uczeń:

- przepisuje wyrazy i proste zdania;
- pisze samodzielnie pojedyncze wyrazy i zwroty;
- pisze bardzo krótkie i proste zdania wg wzoru;
- pisze bardzo krótkie i proste zdania samodzielnie.

B. Zasób środków leksykalno-gramatycznych

1. Funkcje językowe i sytuacje komunikacyjne

Program zakłada, iż w trakcie nauki języka angielskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej uczniowie zdobędą umiejętność wyrażania w języku angielskim rozmaitych funkcji językowych w odpowiednich kontekstach sytuacyjno-tematycznych. Pod koniec klasy trzeciej uczeń powinien potrafić wyrazić większość z poniżej wymienionych funkcji:

- pozdrawianie innych osób, witanie i żegnanie się,
- przedstawianie siebie i innych osób,
- pytanie o imię, wiek i samopoczucie i udzielanie odpowiedzi,
- podawanie i uzyskiwanie informacji personalnych, tj. wiek, miesiąc urodzin, kraj i miejscowość pochodzenia,
- określanie narodowości, języka narodowego, stolicy kraju, opisywanie flagi,
- opisywanie relacji rodzinnych,
- wydawanie i wykonywanie poleceń,
- wyrażanie próśb i podziękowań,
- przepraszanie,
- pytanie o pozwolenie,
- wyrażanie chęci, preferencji i propozycji,
- wyrażanie zgody i niezgadanie się,
- wyrażanie opinii,
- wyrażanie upodobań,
- opisywanie zainteresowań,
- opisywanie sposobów spędzania wolnego czasu i wakacji,
- wyrażanie podziwu i pochwały,
- wyrażanie umiejętności wykonywania czynności,
- opisywanie elementów wyglądu i ubioru,
- określanie przynależności,
- nazywanie przedmiotów i zwierząt,
- opisywanie zwierząt, ich zwyczajów i miejsca zamieszkania,
- nazywanie pokoi w domu,
- opisywanie pomieszczeń i domu/mieszkania,
- opisywanie położenia sprzętów w domu,
- opisywanie swojej miejscowości rodzinnej,
- określanie miejsca przebywania osób, położenia przedmiotów i pytanie o nie,
- nazywanie przyborów i sprzętów szkolnych,
- opisywanie sali lekcyjnej,
- określanie koloru, rozmiaru i wieku,
- opisywanie miejsc i krajobrazu,
- opisywanie pogody i pór roku,
- określanie ilości i wielkości,
- wyrażanie czynności stałych i tymczasowych,
- opisywanie rozkładu dnia,
- pytanie o godzinę i podawanie czasu,
- prośenie sprzedawcy o towar,
- pytanie sprzedawcy o cenę,
- nazywanie popularnych świąt w Polsce i krajach anglojęzycznych,

- opisywanie tradycji związanych ze świętami,
- składanie życzeń świątecznych,
- opowiadanie bajek, odgrywanie bajek.

2. Słownictwo

Podstawa programowa wprowadzona Rozporządzeniem MEN z dnia 12 lutego 2017 określa 13 tematów, w których zakresie uczeń kończący klasę III powinien posługiwać się podstawowym zasobem środków językowych. Tematy dotyczą jego samego i najbliższego mu otoczenia:

- 1) *ja i moi bliscy (rodzina, przyjaciele),*
- 2) *moje miejsce zamieszkania (mój dom, moja miejscowość),*
- 3) *moja szkoła,*
- 4) *popularne zawody,*
- 5) *mój dzień, moje zabawy,*
- 6) *jedzenie,*
- 7) *sklep,*
- 8) *mój czas wolny i wakacje,*
- 9) *święta i tradycje, mój kraj,*
- 10) *sport,*
- 11) *moje samopoczucie,*
- 12) *przyroda wokół mnie,*
- 13) *świat baśni i wyobraźni.*

Zakresy tematyczne pozostawiają nauczycielowi możliwość dostosowania słownictwa do potrzeb i możliwości grupy i poszczególnych uczniów, w zależności od tempa pracy, liczby godzin lekcyjnych. Np. w ramach tematu *ja i moi bliscy* można wprowadzić słownictwo opisujące części ciała, elementy ubioru i wyglądu zewnętrznego; realizując tematy *Mój czas wolny i wakacje* oraz *Mój dzień* można zaprezentować słownictwo dotyczące typów pogody, a także dni tygodnia, pory dnia, nazwy miesięcy i pory roku.

3. Gramatyka

Struktury gramatyczne, mające służyć wyrażaniu wymienionych powyżej funkcji i umiejętności językowych z wykorzystaniem poznanego słownictwa, to:

- odmiana czasownika *be* w czasie teraźniejszym,
- konstrukcja *there is/there are*,
- odmiana czasownika *have got*,
- czasownik modalny *can*,
- tryb rozkazujący,
- czas *Present Simple*,
- czas *Present Continuous*,

- konstrukcja *Let's...*,
- przyimki miejsca i czasu,
- liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników,
- określnik *some*,
- przedimki *a* i *the*,
- zaimki wskazujące *this/that*,
- zaimki dzierżawcze,
- dopełniacz saksoński 's.

Przy wprowadzaniu i nauczaniu konstrukcji gramatycznych należy pamiętać, iż poziom myślenia abstrakcyjnego u dzieci w wieku 6-9 lat jest znikomy, zatem przyswajanie gramatyki powinno odbywać się w sposób intuicyjny, poprzez prezentowanie konkretnych struktur na dużej liczbie przykładów i powtórzeń w zróżnicowanych formach ćwiczeń (słuchanie i odgrywanie historyjek i scenek, słuchanie i wykonywanie wierszyków, piosenek itp.).

V. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW PROGRAMOWYCH

A. Nauczanie sprawności językowych

1. Mówienie

Sprawność mówienia jest wprowadzana poprzez materiał książkowy w taki sposób, aby po solidnych podstawach imitacyjno-słuchowych uczniowie mogli wykorzystać przyswojone słownictwo i proste (nieuświadomione) konstrukcje gramatyczne do tworzenia własnych wypowiedzi. Początkowa faza rozwijania sprawności mówienia u uczniów klasy pierwszej polega w przeważającej mierze na kopiowaniu gotowych wzorców wypowiedzi. Dopiero po pewnym czasie, kiedy przyswoją określony, podstawowy zasób słownictwa, mogą oni tworzyć własne wypowiedzi na podstawie wzoru, z wprowadzeniem drobnych zmian, początkowo tylko dotyczących elementów leksykalnych, a w późniejszych latach nauki – także strukturalnych.

Warto dodać, że niektórzy uczniowie na początku klasy 1. mogą potrzebować tzw. *okresu cichego (silent period)*. W czasie pierwszych kilku lub kilkunastu lekcji uczniowie ci będą słuchać, przyswajając słownictwo, reagować na polecenia nauczyciela niewerbalnie i w sposób niewerbalny okazywać zrozumienie, ale nie należy wymagać od nich wypowiadania słów lub zdań. Należy dać tym dzieciom czas na oswojenie się z rytmem lekcji, z brzmieniem języka, stopniowo stwarzać okazję do mówienia w parach i małych grupach, a dopiero później zachęcać ich do mówienia na forum klasy.

W nauce mówienia przydatne są często pacynki, które witają się z dziećmi, zadają im pytania, opowiadają o sobie, występują w scenkach. Szczególnie mniej śmiałe dzieci chętniej odpowiedzą na pytanie pacynki niż nauczyciela. Warto ustalić na początku nauki, że pacynka mówi tylko po angielsku i należy się do niej zwracać w tym języku.

Poniżej przedstawiamy kilka typowych ćwiczeń rozwijających sprawność mówienia, jakie proponujemy w kursach wydawnictwa Macmillan.

- **Powtarzanie krótkich, prostych wypowiedzi za nauczycielem lub nagraniem**
Uczniowie poprawnie powtarzają usłyszany zwrot, zdanie lub kilkuzdaniową, krótką wypowiedź, ćwicząc prawidłową wymowę, rytm i intonację w zdaniu oraz utrwalając konstrukcję zdaniową, której użyją w kolejnych fazach lekcji, odtwarzając wypowiedzi z pamięci lub tworząc własne wypowiedzi.
- **Wypowiedź polegająca na powtórzeniu usłyszanego tekstu piosenki lub wiersza**
Uczniowie poprawnie powtarzają usłyszany tekst piosenki lub wiersza. Całe ćwiczenie odbywa się w stymulującej formie zabawowej, co sprzyja nabieraniu pewności siebie w posługiwaniu się językiem angielskim. Rymy lub wyraźny rytm stanowią dużą pomoc w opanowaniu tekstu.

- **Wypowiedź polegająca na uzupełnieniu usłyszanego tekstu historyjki, piosenki lub wiersza**
- Uczniowie poprawnie powtarzają usłyszany tekst piosenki lub wiersza, uzupełniając go o brakujące w nagraniu fragmenty, lub zmieniają niektóre słowa i zwroty, tworząc własną wersję scenki czy własną zwrotkę piosenki lub wierszyka.
- **Wypowiedź polegająca na opisanu ilustracji**
Dzieci opisują ilustrację (pojedynczy obiekt lub scenkę), używając poznanych konstrukcji, nazw i określeń. Mogą również opisywać różnice między obrazkami, bawić się w dyktando obrazkowe w parach itp.
- **Krótkie dialogi na podstawie informacji wizualnej**
Wykorzystując znajdujące się w podręczniku obrazki lub zdjęcia, uczniowie zadają sobie nawzajem proste, łatwe do powtórzenia pytania i udzielają odpowiedzi. Przy tworzeniu własnych dialogów przydatne będą konstrukcje i słownictwo wprowadzone i utrwalone wcześniej np., w historyjce, piosence, wierszyku lub wyliczance.
- **Krótkie dialogi odnoszące się do autentycznych doświadczeń i preferencji uczniów**
Uczniowie ćwiczą zadawanie pytań i udzielanie informacji na temat własnej osoby, innych ludzi i świata zewnętrznego. Przedstawione w podręczniku wypowiedzi uczniowie odnoszą do swojego doświadczenia i budują własne. Ten typ ćwiczenia daje uczniom poczucie pewności siebie poprzez odwołanie do gotowych wzorców i jednocześnie pozwala im wyrazić treści dotyczące nich samych, tym samym dokonując personalizacji procesu uczenia się języka.
- **Proste scenki sytuacyjne**
Uczniowie odtwarzają proste scenki imitujące rzeczywiste codzienne sytuacje podczas wakacyjnych wyjazdów czy wizyt obcokrajowców, w których będą potrzebowali użyć języka angielskiego. Aby mogła zaistnieć prawdziwa komunikacja, oprócz słownictwa, dzieci muszą nauczyć się prostych zwrotów. Scenki sytuacyjne dają możliwość wielokrotnego powtarzania konkretnych zwrotów w naturalnym kontekście. Aby scenki były bardziej autentyczne i atrakcyjne dla dzieci, warto wykorzystać karty obrazkowe, pacynki na dłonie lub na palce, rekwizyty i inne materiały, a także odpowiednio zaaranżować przestrzeń w klasie.
- **Gry językowe – zgadywanki**
Uczniowie (wykorzystując rzeczywistą lukę informacyjną) próbują odgadnąć informację znaną tylko drugiej osobie, zadając odpowiednie pytania. Ten typ ćwiczenia jest zazwyczaj wysoce stymulujący dla uczniów, daje poczucie satysfakcji oraz pozwala w przyjazny sposób przećwiczyć znane już słowa z danej grupy leksykalnej oraz konkretną strukturę gramatyczną.
- **Miniwywiady (ankiety)**
Korzystając z gotowych formularzy, uczniowie przeprowadzają wywiad z pozostałymi dziećmi z klasy lub grupy, zapisując odpowiedzi w zeszytach lub na karcie pracy. W ten sposób ćwiczenie w formie *drill* nabiera charakteru kontekstowego, osadzonego w określonej tematyce. Daje ono również możliwość porównania indywidualnych odpowiedzi na tle klasy.

➤ **Inscenizacje (minipredstawienia i przedstawienia)**

Uczniowie w grupach ćwiczą wybrane scenki lub całe epizody z historyjek z podręcznika, utrwalając w ten sposób użyty w nich materiał leksykalny i konstrukcje gramatyczne. Odgrywanie scen umożliwia dzieciom użycie języka typowego dla sytuacji życia codziennego oraz wykorzystania ich zdolności artystycznych (przydatne będą tu rekwizyty i scenografia). Przedstawienie może być podsumowaniem roku szkolnego, można na nie zaprosić rodziców lub dzieci z innych klas. Scenariusze takich przedstawień zawarte są w wielu podręcznikach wydawnictwa Macmillan.

2. Słuchanie

Przez cały okres nauczania języka angielskiego, a zwłaszcza w początkowym okresie, sprawność słuchania odgrywa kluczową rolę. Początkowe ćwiczenia na słuchanie polegają głównie na wpojeniu uczniom poprawnych wzorców wymowy i intonacji, uwrażliwieniu ich na foniczną warstwę języka. W późniejszym okresie nauki stopniowo pojawiają się ćwiczenia polegające na rozumieniu fragmentów lub ogólnej treści słyszanego tekstu.

Poniżej przedstawiamy wybrane typy ćwiczeń słuchowych do realizacji w klasach I-III:

➤ **Słuchanie i niewerbalne reagowanie na polecenia**

Umiejętność tę uczniowie rozwijają, wykonując polecenia wydawane przez nauczyciela dotyczące przebiegu zajęć lekcyjnych (*do...*, *play...*, *make...*, *stand up*, *work in pairs* itp.), a także grając w rozmaite zabawy językowe, polegające na wykonywaniu czynności lub gestów na podstawie usłyszanych poleceń (*Simon says...* itp.).

➤ **Słuchanie bezzadaniowe**

Ten typ ćwiczenia można wykorzystać jako rozgrzewkę na początku zajęć, w trakcie trwania lekcji lub jako element kończący zajęcia. Proponujemy w tym celu wykorzystywać poznane wcześniej wierszyki lub piosenki, przy czym aktywne uczestnictwo uczniów w tej formie ćwiczenia nie jest konieczne. Warto także odtwarzać dzieciom ich ulubione piosenki z kursu, gdy wykonują prace plastyczne, a także podczas przerw między lekcjami lub między fazami lekcji.

➤ **Słuchanie w celu zapoznania się z poprawnymi wzorcami wymowy i intonacji**

Uczniowie słuchają poszczególnych słów lub prostych zdań, dzięki czemu oswajają się z prawidłową wymową angielskich słów, a także intonacją w zdaniu. Należy zachęcać (ale nie zmuszać) uczniów, żeby poprawnie powtórzyli poszczególne słowa czy zdania. Powtarzaniu można dodać element zabawy, np. powtarzać coraz głośniejsze, coraz szybciej itp.

➤ **Słuchanie w celu ogólnego zrozumienia**

Uczniowie, słuchając tekstu po raz pierwszy, starają się zrozumieć ogólny sens bajki czy opowiadania (miejsce, osoby, co się wydarzyło) i odpowiadają na pytania nauczyciela.

➤ **Słuchanie w celu znalezienia szczegółowych informacji**

Uczniowie wyszukują konkretne, proste informacje w słyszonym tekście i odpowiadają na pytania nauczyciela.

- **Słuchanie w celu identyfikacji właściwych obrazków oraz ich uszeregowania**
Uczniowie słuchają danego tekstu i dobierają do niego odpowiedni obrazek (kontekst sytuacyjny, bohater tekstu itp.) lub układają obrazki w odpowiedniej kolejności, zgodnie z treścią nagrania.
- **Słuchanie dłuższego tekstu narracyjnego**
Chociaż technika ta może wydawać się trudna dla dzieci na tym etapie nauczania, to jednak warto z niej skorzystać, korzystając podczas słuchania z pomocy wizualnych, ułatwiających uczniom zrozumienia treści. Pomocne również będą zdolności aktorskie nauczyciela.

3. Czytanie

Czytanie pojawia się w procesie nauczania z pewnym opóźnieniem (dopiero, gdy uczniowie nauczą się czytać i pisać w języku polskim, a także oswoją się z wymową języka angielskiego), warto jednak zachęcać uczniów do podejmowania prób czytania w języku angielskim. Pozwoli to po pewnym czasie na rozwinięcie indywidualnych strategii uczenia się, utrwalania materiału oraz korzystania z dodatkowych tekstów na danym poziomie (słowniki dla dzieci, uproszczone książeczki na różnych poziomach – tzw. *readers*).

W pierwszych tygodniach nauki języka angielskiego w klasie pierwszej sugerujemy, by skoncentrować się na języku mówionym i nie wprowadzać elementów czytania. Z czasem jednak należy stopniowo przyzwyczajać uczniów do słowa pisanego, pokazując na przykład obrazek z podpisem lub jednocześnie kartę obrazkową (*flashcard*) i kartę wyrazową (*word card*).

Kolejnym krokiem nauki czytania jest rozpoznawanie prostych zdań, znów najlepiej w połączeniu z ilustracją, np. z wykorzystaniem historyjek obrazkowych, komiksów. Obraz pomoże uczniom zapamiętać pisownię danego słowa, co jest szczególnie istotne ze względu na fakt, że w języku angielskim zapis graficzny słów różni się od ich formy fonicznej.

Poniżej przedstawiamy Państwu wybrane typy ćwiczeń doskonalących umiejętność czytania, które można przeprowadzić w klasach I-III:

- **Czytanie na głos**
W pierwszym okresie uczenia się języka czytanie głośne ma przede wszystkim na celu wykształcenie samej techniki czytania oraz wspomaganie procesu przyswajania poprawnej wymowy. Należy zacząć od czytania pojedynczych wyrazów, które dzieci powinny kojarzyć z ich brzmieniem. Stopniowo dzieci uczą się czytać krótkich zdań, by na koniec I etapu edukacyjnego potrafiły czytać krótkie teksty. Można w tym celu wykorzystać większość tekstów podręcznikowych.
- **Czytanie z podziałem na role**
Taka forma pracy z tekstem pozwala zaangażować większą grupę uczniów, również dzieci słabsze, bardziej nieśmiałe, którym można przydzielić mniejsze role. Zachęci ich to do aktywnego udziału w czytaniu oraz da poczucie satysfakcji. Czytanie z podziałem na role jest bardziej atrakcyjne, przez co bardziej motywuje dzieci do głośnego czytania.
- **Czytanie w celu dopasowania informacji**
Na podstawie przeczytanego tekstu uczniowie dopasowują informacje przedstawione w formie wizualnej (obrazek lub zdjęcie) do tekstu lub wykonują inne zadania, które

sprawdzają, czy znaleźli określone informacje w tekście (mogą np. kolorować lub uzupełniać obrazek zgodnie z informacjami z tekstu).

➤ **Czytanie w celu odgadnięcia zagadki**

Na podstawie przeczytanego tekstu uczniowie próbują znaleźć rozwiązanie zagadki lub odpowiedź na pytanie. Mając takie zadanie do wykonania, dzieci chętniej przeczytają tekst, potraktują czytanie jak formę zabawy, gry czy wyzwanie.

4. Pisanie

Pisanie w omawianym okresie nauczania języka angielskiego ogranicza się do ćwiczenia pisowni pojedynczych wyrazów oraz krótkich zdań w oparciu o techniki odwzorowania gotowych modeli. Podobnie jak umiejętność czytania, pisanie (a właściwie przepisywanie w oparciu o podany wzór) powinno być wprowadzane znacznie później niż mówienie i słuchanie, i stopniowo: najpierw na poziomie pojedynczych wyrazów, a dopiero potem na poziomie prostych zdań. Zaleca się, by w I etapie nauki uczniowie poznali najpierw słowa w ich formie brzmieniowej, a dopiero potem – zapis graficzny.

Poniżej przedstawiamy Państwu wybrane typy ćwiczeń doskonalących umiejętność pisania, które można przeprowadzić w klasach I-III:

➤ **Pisanie wyrazów po śladzie**

Po okresie beztekstowym następuje faza pisania po śladzie całych wyrazów. W Zeszytach ćwiczeń towarzyszących podręcznikom wydawnictwa Macmillan, w zadaniach, których celem jest kształcenie sprawności pisania, wykorzystano polski wzorzec liter (tzw. pisanekę).

➤ **Przepisywanie wyrazów i zwrotów**

Dzieci mają podane wyrazy i rysunki. Decydują, jaki wyraz należy przyporządkować danemu rysunkowi i podpisują obrazek, przepisując wyraz.

➤ **Odwzorowanie ze zmianą elementu zdań**

Dzieci mają podany wzór prostego zdania, np. *Touch your...* oraz wyrazy, którymi można je uzupełnić, np. *head, nose, knees*. W oparciu o materiał ilustracyjny dzieci przepisują do zeszytu zdanie, uzupełniając je odpowiednim wyrazem.

➤ **Uzupełnianie krzyżówek**

Jeśli dzieci opanują już pisownię poszczególnych wyrazów, można zaproponować im np. krzyżówkę, w której zamiast definicji zamieszczone są rysunki. Uczeń na podstawie obrazków odgaduje poszczególne wyrazy – hasła krzyżówki.

➤ **Pisanie prostych zdań i krótkich tekstów na podstawie wzoru**

Uczniowie piszą samodzielnie zdanie lub kilkuzdaniowy tekst, korzystając z wzoru i z podanych wyrazów, które mogą wykorzystać. Mogą np. opisać swoją rodzinę, swoją ulubioną zabawkę czy swój pokój.

➤ **Samodzielne pisanie prostych zdań i krótkich tekstów**

Pod koniec I etapu uczniowie mogą próbować pisać samodzielnie krótkie teksty, np. kartkę z wakacji lub życzenia świąteczne.

B. Nauczanie słownictwa

1. Ogólne techniki prezentacji słownictwa

W procesie nauczania języka angielskiego dzieci w wieku 6-9 lat należy mieć na uwadze fakt, iż materiał leksykalny jest podstawowym obszarem językowym, po którym dzieci w omawianym wieku mogą poruszać się w miarę swobodnie. Z tego powodu w początkowym okresie dominuje nauka pojedynczych słów, prostych zwrotów, a w dalszej kolejności – całych zdań.

Nauczane słownictwo w tym okresie edukacyjnym nie ma charakteru abstrakcyjnego, dotyczy dziecka i jego najbliższego otoczenia, co z kolei wyznacza sposób jego prezentacji na zajęciach. Zalecane jest używanie jak największej liczby **pomocy wizualnych**, przedstawiających wprowadzane słownictwo: mogą to być plansze, karty obrazkowe, zdjęcia, plakaty, rysunki itp. W celu prezentacji nowego słownictwa warto również wykorzystać możliwości, jakie stwarzają **najnowsze technologie**, tj. tablicę interaktywną, rzutnik cyfrowy, rozmaite programy edukacyjne, DVD (np. *Bugs Team DVD*). Ponadto nauczyciel może wykorzystać jako pomoce przy prezentacji nowego materiału leksykalnego przedmioty znajdujące się w klasie (*realia*), zabawki przyniesione przez dzieci z domu, pomoce i rekwizyty wykonane przez uczniów podczas lekcji (np. *colour wheel, weather wheel, picture books, mini flashcards*). Przydatne będą także zdolności aktorskie nauczyciela i uczniów (mimika i gesty).

2. Techniki utrwalania poznanego słownictwa

Musimy pamiętać, iż utrwalanie, podobnie jak wprowadzanie nowego materiału leksykalnego, musi odbywać się w atrakcyjnej formie, najlepiej **zabawy ruchowej, słownej lub pisemnej**. Wiele gier językowych służących utrwaleniu słownictwa opisanych jest w Książkach nauczyciela towarzyszącym podręcznikom wydawnictwa Macmillan. Do niektórych gier można wykorzystać karty obrazkowe i wyrazowe (gry *What's missing?, Pairs, Snap, Yes or No?, Bingo* i wiele innych), pacynki i zabawki.

Oprócz **pomocy wizualnych** oraz otaczającej uczniów **rzeczywistości** możemy w późniejszym okresie wykorzystać techniki **inscenizacji**, wspólnych **zabaw muzyczno-słownych** (np. śpiewanie poznanych wcześniej piosenek, recytowanie wierszyków i wylizanek) oraz rosnące zdolności kopiowania graficznego obrazu słów. W nawiązaniu do tej ostatniej umiejętności należy wymienić kilka sposobów utrwalania wprowadzonego słownictwa, takich jak: uzupełnianie prostych krzyżówek, tworzenie list, rysowanie, podpisywanie obrazków, tworzenie własnych słowniczków obrazkowych.

Odpowiednie zróżnicowanie wykorzystywanych technik prezentacji i utrwalania materiału leksykalnego pozwala na uatrakcyjnienie procesu nauczania oraz stanowi element motywujący uczniów do aktywnego udziału w zajęciach.

C. Nauczanie gramatyki

W myśl założeń programowych dzieci poznają kolejne struktury gramatyczne, będące narzędziem wyrażania poszczególnych funkcji językowych, oraz wykorzystują je podczas ćwiczenia sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisania. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż przyswajanie struktur gramatycznych powinno odbywać się w **sposób nieświadomiony** (tzn. bez wprowadzania określonych reguł gramatycznych, tzw. metodą *covert grammar teaching*), ze względu na znikome możliwości uczniów w zakresie myślenia abstrakcyjnego, szczególnie na początkowych poziomach nauczania. Podstawową techniką prezentowania i utrwalania materiału gramatycznego powinna być zatem forma ćwiczenia typu *drill*, czyli powtarzanie zwrotów lub zdań, w których wykorzystana jest konkretna struktura gramatyczna. Ćwiczenia tego typu najlepiej się sprawdzają, gdy są przeprowadzone w formie zabawy lub gry językowej, np. *chain drill*.

D. Nauczanie zintegrowane

Zajęcia z języka angielskiego w klasach 1-3 czasem prowadzone są w ramach edukacji zajęć nauczania zintegrowanego, częściej – jako odrębne zajęcia, które jednak powinny być skorelowane z pozostałymi zajęciami z zakresu edukacji wczesnoszkolnej jeśli chodzi o ogólne cele edukacyjne, treści nauczania, metody i techniki pracy na lekcji, system oceniania. Warto przypomnieć, że zajęcia językowe powinny nie tylko rozwijać sprawności językowe uczniów, ale także przyczynić się do ich wszechstronnego rozwoju: intelektualnego, fizycznego, emocjonalnego i społecznego. W rozkładach materiału do podręczników wydawnictwa Macmillan nauczyciel znajdzie informacje, które umiejętności i z jakiego obszaru uczeń rozwija podczas każdej lekcji.

Najczęściej są to informacje i umiejętności z następujących obszarów edukacji wczesnoszkolnej:

- **edukacja polonistyczna** (np. słuchanie tekstów interpretowanych artystycznie),
- **edukacja matematyczna** (np. odczytywanie liczb),
- **edukacja przyrodnicza** (np. rozpoznawanie zwierząt),
- **edukacja społeczna** (np. przedstawianie siebie, szanowanie zwyczajów innych narodów, przedstawianie i porównywanie zwyczajów w Polsce i innych krajach, ocenianie postępowania w odniesieniu do poznanych wartości, wykorzystanie pracy zespołowej),
- **edukacja plastyczna i techniczna** (np. wykonywanie przedmiotów i rekwizytów, rysowanie, wykonywanie ilustracji),
- **edukacja muzyczna** (np. śpiewanie piosenek).

E. Rozwijanie umiejętności samodzielnego uczenia się

W edukacji językowej szczególnie ważne jest stopniowe rozwijanie u dziecka umiejętności samodzielnego uczenia się. W podstawie programowej *wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie kompetencji samodzielnego uczenia się* wymienione jest jako jedno z zadań szkoły.

Rozwijaniu samodzielności służą m. in. następujące techniki pracy na lekcji i w domu:

- sprawdzanie odpowiedzi w parach, zanim nauczyciel sprawdzi je na forum całej klasy (tzw. *peer correction*),
- prowadzenie słowniczków obrazkowych,
- zapisywanie nowego słownictwa w postaci map pojęciowych, list itp.,
- rozmaite metody zapamiętywania słownictwa, np. podpisywanie przedmiotów wokół siebie, zabawy i gry w parach i grupach oraz z rodziną w domu.
- wykonywanie prac projektowych: samodzielnie, w parach lub w grupach,
- czytanie uproszczonych książeczek, tzw. *readers*, samodzielnie lub z pomocą rodziców czy opiekunów,
- możliwość wyboru pracy domowej lub pracy dodatkowej,
- korzystanie z gier językowych i innych materiałów do nauki języka dla dzieci dostępnych w internecie (pod opieką rodziców czy opiekunów),
- korzystanie z technologii (nagrywanie, odsłuchiwanie itp.).

F. Indywidualizacja nauczania

Na każdym etapie kształcenia niezwykle ważna jest indywidualizacja nauczania, czyli dostosowanie technik i metod pracy oraz wymagań do indywidualnych możliwości i potrzeb poszczególnych uczniów. Postulat indywidualizacji procesu nauczania i wychowania pojawia się już we wstępie do podstawy programowej dla szkół podstawowych: *Szkoła zapewnia bezpieczne warunki oraz przyjazną atmosferę do nauki, uwzględniając indywidualne możliwości i potrzeby edukacyjne ucznia*. Nieco dalej, w części dokumentu poświęconej celom kształcenia, tak definiowane są zadania szkoły: *Szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości*.

Mimo, że w lekcjach języka najczęściej bierze udział cała klasa (nie ma podziału na grupy), która może liczyć dwadzieścioro kilkoro dzieci, warto pamiętać o zróżnicowaniu uczniów, wynikającym z indywidualnych różnic rozwojowych, zdolności i predyspozycji, wieku (w jednej klasie często spotykają się uczniowie rozpoczynający naukę w wieku 6 lub 7 lat), sytuacji rodzinnej, optymalnych sposobów uczenia się, temperamentu itp.

Nauczyciel, będąc świadomy różnorodności grupy, powinien wspierać uczniów w ich potrzebach, rozwijać ich potencjał, a razie potrzeby – rozpoznawać indywidualne potrzeby i na nie reagować. Bardzo ważna jest współpraca z nauczycielem wychowawcą klasy, który lepiej zna uczniów, ich rodziny i może służyć pomocą w możliwie indywidualnym podchodzeniu do każdego dziecka. Równie ważny jest kontakt z rodzicami lub opiekunami ucznia, którzy mogą dostarczyć cennych informacji o dziecku, jego mocnych i słabszych stronach, potrzebach itp.

Celem indywidualizacji nauczania jest możliwe unikanie porównań między uczniami i zapewnienie im osiągnięcia sukcesu edukacyjnego na ich własną miarę, zbudowanie poczucia własnej wartości i motywacji do kontynuowania nauki na kolejnych etapach.

O różnorodności uczniów należy pamiętać już na etapie planowania lekcji, a także modyfikować jej przebieg, reagując na potrzeby i możliwości poszczególnych dzieci. Poniżej przedstawiamy kilka propozycji technik i metod pracy, które mogą być przydatne:

- praca w parach lub w małych grupach, która pozwala uczniom na samodzielny wybór roli i funkcji, zgodny z ich możliwościami, zainteresowaniami itp. oraz umożliwia uczenie się od siebie nawzajem i współdziałanie (odgrywanie scenek, wykonywanie prac projektowych itp.),
- indywidualnie dobrane lub zmodyfikowane ćwiczenia na kartach pracy, w zeszytach ćwiczeń, w testach, uwzględniające możliwości uczniów (np. dzieci mające trudności z pisaniem łączą wyrazy z obrazkami, pozostałe – podpisują obrazki wyrazami przepisanyymi z ramki),
- ćwiczenia dodatkowe dla uczniów pracujących szybciej podczas lekcji,
- indywidualnie dobrana praca domowa,
- kryteria oceniania dostosowane do indywidualnych możliwości uczniów, przekazywanie pozytywnej informacji zwrotnej (nacisk na mocne strony i na osiągnięcia ucznia, a nie na wskazywanie i korygowanie błędów).

VI. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

A. Założenia pedagogiczne

Kontrola i ocena pracy ucznia stanowi istotny element procesu dydaktycznego. Informuje nauczyciela o jakości i efektywności jego działań, a rodziców – o zdobytych umiejętnościach i osiągnięciach dzieci oraz ich ewentualnych problemach. Dla uczniów natomiast jest ona czynnikiem motywującym do dalszej pracy i większego wysiłku. Wyodrębniamy trzy podstawowe funkcje kontroli i oceny:

- **funkcja diagnostyczna** – istotna dla nauczyciela – polega na zanalizowaniu przez nauczyciela własnych działań dydaktycznych pod kątem efektywności procesu nauczania oraz ich ewentualnej modyfikacji, jak również na zdiagnozowaniu przyczyn ewentualnych niepowodzeń w nauce języka u dzieci;
- **funkcja informacyjna** – istotna dla rodziców lub opiekunów – jej podstawowym celem jest bieżące informowanie rodziców o pracy i osiągnięciach dziecka w nauce języka angielskiego oraz, w razie powstałych trudności, o możliwych sposobach ich przezwyciężenia;
- **funkcja motywacyjna** – istotna dla uczniów – zachęca ucznia do bardziej efektywnej pracy, większej aktywności na lekcji, a także utrzymuje niezbędny poziom zainteresowania ucznia procesem edukacyjnym.

Nauczanie w pierwszym etapie edukacyjnym zakłada, że nauczyciel musi stworzyć takie warunki, by każde dziecko odniosło sukces na miarę swoich możliwości. Uczeń nie powinien odczuwać lęku przed ocenianiem, a także musi wiedzieć, że ma prawo do popełniania błędów i ich korygowania. Każde dziecko ma szansę zdobycia pozytywnej oceny, jeżeli nauczyciel weźmie pod uwagę nie tylko stopień opanowania materiału, lecz także zaangażowanie i wysiłek włożony w pracę, dobór form i metod oraz aktywność w podejmowaniu zadań.

B. Kryteria oceniania

Wynikiem procesu oceniania powinna być rzetelna charakterystyka dziecka przeznaczona dla niego samego i rodziców, informująca o postępach ucznia oraz pracy wkładanej przez niego w naukę języka. Proponujemy następujące **narzędzia oceniania**:

- **dokumentowanie pracy ucznia** – polega na gromadzeniu prac dziecka w tzw. *portfolio*, w którym mogą się znaleźć np. rysunki, testy, ćwiczenia, karty oceny ucznia, prace projektowe;
- **karta oceny indywidualnej ucznia** – wypełniana na bieżąco przez nauczyciela i podsumowywana pod koniec I i II semestru każdego roku w formie karty osiągnięć ucznia;
- **karta osiągnięć ucznia** – opisowa ocena semestralna pracy dziecka i zalecenia nauczyciela przeznaczone dla rodziców i ucznia;
- **arkusz samooceny dla ucznia** – zawiera wykaz szczegółowych umiejętności zdobytych w danym okresie nauczania; uczeń ocenia, w jakim stopniu opanował poszczególne umiejętności,

i dokonuje samooceny (np. zaznaczając odpowiedni rysunek, dorysowując odpowiednią buźkę, odpowiadając na pytania itp.).

W klasach 1-3 obowiązuje **ocena opisowa**, która wymaga od nauczyciela charakterystyki ucznia, jego osiągnięć edukacyjnych, aktywności, wysiłku wkładanego w naukę, a także trudności i ewentualnych niepowodzeń edukacyjnych. Ocena opisowa, w odróżnieniu od oceny wyrażonej liczbowo, pozwala przedstawić całościowo ucznia, jest bardziej zrozumiała dla rodziców i samych uczniów. Ocena opisowa powinna być stosowana na koniec semestru i roku szkolnego, a jej podstawą powinna być bieżąca ocena pracy ucznia, którą nauczyciel może zapisywać w **Karcie osiągnięć ucznia**, dokonując oceny zachowania, wiedzy i umiejętności każdego dziecka, a następnie informacje te regularnie, np. raz na miesiąc lub po zakończeniu pracy z kolejnym rozdziałem podręcznika, przekazywać rodzicom lub opiekunom (np. drogą mailową albo podczas zebrania). W karcie nauczyciel może też umieścić wskazówki dla ucznia (nad czym powinien więcej pracować, jakie zagadnienia wymagają jeszcze utrwalenia itp.).

Zachęcamy, żeby na koniec I semestru i roku szkolnego podsumować pracę każdego dziecka, wypełniając **Kartę oceny indywidualnej ucznia**. Karta opisuje nie tylko umiejętności zdobyte przez ucznia, ale także jego postawę wobec przedmiotu, wysiłek wkładany w zdobywanie wiedzy, rozwój społeczny i emocjonalny.

Dokument ten przeznaczony jest głównie dla rodziców i ucznia (o ile napisany jest językiem dla niego zrozumiałym), spełnia więc funkcję motywacyjną (zachęca dziecko do dalszej pracy i wysiłku, wskazując mu jego mocne strony i obszary wymagające większego wysiłku) i informacyjną (przekazuje rodzicom informację o wiedzy i umiejętnościach zdobytych przez dziecko, o jego rozwoju w różnych sferach, o ewentualnych trudnościach i niepowodzeniach), może też być przydatny dla nauczyciela w modyfikowaniu czy indywidualizowaniu dalszego nauczania.

Na następnych stronach przedstawiamy propozycje „Karty osiągnięć ucznia” oraz „Karty oceny indywidualnej ucznia” (dot. klasy III), które nauczyciel może zmodyfikować i dopasować do potrzeb poszczególnych grup czy uczniów oraz nauczanych w danym okresie treści.

KARTA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

IMIĘ I NAZWISKO UCZNIĄ			
KLASA SEMESTR ROK SZKOLNY			
Umiejętności i zaangażowanie w pracę			
Słuchanie			
Mówienie			
Czytanie			
Pisanie			
Słownictwo			
Testy			
Praca na lekcji			
Zadania domowe			
Uwagi i zalecenia nauczyciela			
DATA 	PODPIS NAUCZYCIELA 	PODPIS RODZICA 	PODPIS UCZNIĄ

KARTA OCENY INDYWIDUALNEJ UCZNIA

Imię i nazwisko		Klasa				
Data	Zawsze	Zazwyczaj	Często	Rzadko	Wymaga dalszej pracy	Uwagi
Słuchanie (rozumienie wypowiedzi ustnych)						
Rozumie proste polecenia						
Wykonuje proste polecenia						
Rozpoznaje słowa i zwroty w kontekście						
Okazuje zrozumienie przez reakcje niewerbalne						
Rozumie sens historyjek, bajek, opowiadań						
Znajduje informacje w wypowiedzi						
Reaguje na język używany do komunikacji w klasie						
Mówienie, reagowanie i przetwarzanie (wypowiedzi ustne)						
Powtarza wyrazy i zdania, dbając o poprawną wymowę						
Używa zwrotów grzecznościowych						
Stara się wykorzystywać poznane wyrazy podczas ćwiczeń i zabaw						
Zadaje pytania i odpowiada na pytania						
Recytuje wierszyki, śpiewa piosenki						
Uczestniczy w komunikacji (np. gry, odgrywanie scenek)						
Wykorzystuje strategie werbalne						
Wykorzystuje strategie niewerbalne						
Używa języka do komunikacji w klasie						
Czytanie (rozumienie wypowiedzi pisemnych)						
Rozumie kluczowe wyrazy w kontekście						
Potrafi dopasować obrazki do wyrazów lub zdań						
Rozpoznaje najważniejsze polecenia						
Rozumie ogólny sens tekstu						
Znajduje określone informacje w tekście						
Wypowiedzi pisemne						
Przepisuje wyrazy i podpisuje obrazki						
Potrafi dokończyć / uzupełnić krótkie zdania i proste teksty						
Pisze samodzielnie wyrazy i zwroty						
Pisze krótkie i proste teksty na podstawie wzoru						
Pisze samodzielnie krótkie i proste teksty						
Postawa wobec nauki języka angielskiego						
Wykazuje zainteresowanie nauką angielskiego						
Wykazuje zainteresowanie nauką o otaczającym świecie poprzez j. angielski						
Wykazuje zainteresowanie tradycjami i zwyczajami w krajach anglojęzycznych						
Wykazuje zrozumienie treści powiązanych z innymi obszarami nauczania						

Wykazuje zainteresowanie materiałami dodatkowymi (słowniczki obrazkowe, książeczki, materiały audio i video itp.)						
Wykazuje zainteresowanie nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi						
Rozwój społeczno-emocjonalny						
Aktywnie uczestniczy w zajęciach						
Wykazuje zaangażowanie i chęć do nauki						
Potrafi się skoncentrować						
Szanuje inne dzieci w klasie						
Przestrzega zasad obowiązujących w klasie						
Potrafi pracować samodzielnie						
Potrafi pracować w parach/grupach						
Potrafi ocenić swoje postępy w nauce						
Wierzy we własne umiejętności i możliwości						

Bibliografia:

1. Podstawa programowa kształcenia ogólnego, *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.*
2. *Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 1, Scenariusze lekcji Semestr 1*, K. Chłopecka, M. Duda, K. Wojtczak, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999.
3. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Poz. 803, Warszawa 2014 r.
4. *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, PWN, Warszawa 1977.
5. *Program nauczania języka angielskiego*, E. Skiba, A. Wiczorek, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2000.
6. *Rozwój psychiczny dziecka*, F. L. Ilg, L. Bates Ames, S.M. Baker. GWP, Gdańsk 2007.
7. *Teaching English to Children. From Practice to Principle*, red. Ch. Brumfit, J. Moon i R. Tongue, Longman, Warszawa 1997
8. *Indywidualizacja nauczania a edukacja wczesnoszkolna*, Jolanta Rafał-Łuniewska (materiał wykorzystany na kursie e-learningowym pt. „Rozpoznawanie ryzyka dysleksji” www.ore.edu.pl/uczen-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi/4367-ryzyko-dysleksji-specyficzne-trudnosci-w-uczeniu-sie)